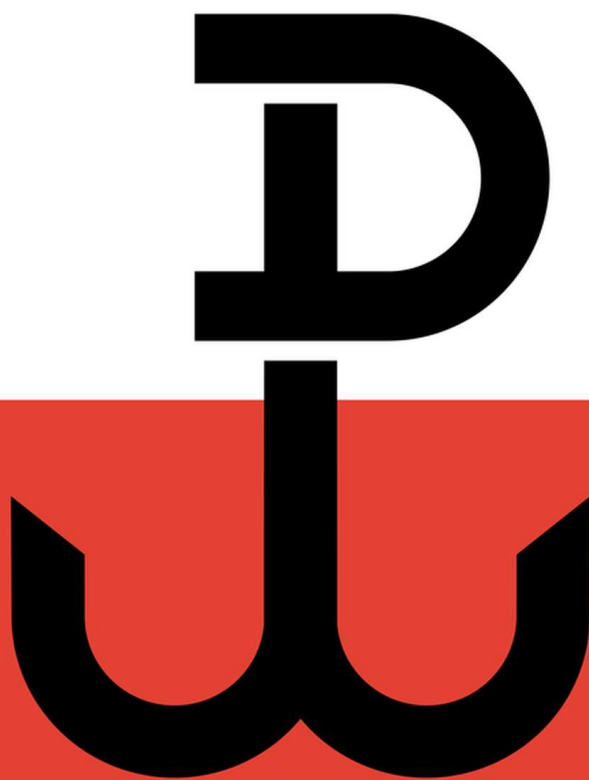

Polityczne organizacje konspiracyjne

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Biogramy na podstawie Polskiego Słownika Biograficznego.
- Źródło: *Mowa Suchozrewskiego na sesji sejmowej dnia 3 listopada 1789 r.*, [w:] *Diariusz Sejmu Czteroletniego (sesja 183)*, oprac. Królczyk, R.T. Prinke, Biblioteka Kórnicka PAN, s. 11.
- Źródło: Krystyna Zienkowska, *Sławetni i urodzeni. Ruch polityczny mieszczaństwa w dobie Sejmu Czteroletniego*, Warszawa 1976.
- Źródło: Mariusz Markiewicz, *Historia Polski 1492–1795*, Kraków 2004, s. 681.
- Źródło: Jerzy Kowecki, *Recenzja: Krystyna Zienkowska, Sławetni i urodzeni. Ruch polityczny mieszczaństwa w dobie Sejmu Czteroletniego*, „Przegląd Historyczny” 1978, nr 69/2, s. 360.

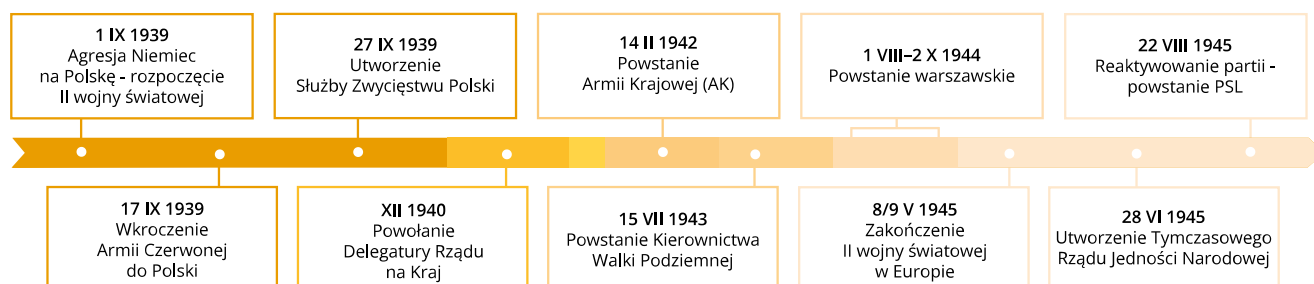
- Źródło: Hugo Kołłątaj, *O potrzebie reformy państwa*, [w:] *Wiek XVI-XVIII w źródłach*, oprac. S.B. Lenard, M. Sobańska-Bondaruk, Warszawa 1997, s. 428–429.
- Źródło: Richard Butterwick, *The Polish Revolution and the Catholic Church, 1788–1792: A Political History*, Oxford 2012, s. 100.
- Źródło: Stanisław Staszic, *Przestrogi dla Polski*, oprac. wolnelektury.pl, s. 48–50.

Polityczne organizacje konspiracyjne

Polska Walcząca – symbol w kształcie kotwicy, której człon w kształcie litery P symbolizuje Polskę, a ramiona – literę W – walkę. Autorką znaku była Anna Smoleńska ps. „Hania”, instruktorka harcerska, studentka historii sztuki na tajnym Uniwersytecie Warszawskim. Aresztowana za udział w konspiracji, zmarła na tyfus w obozie w Auschwitz w 1943 roku.

Źródło: Bastianow, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 2.5.

Polacy znajdujący się pod okupacją niemiecką i sowiecką nie pogodzili się z utratą niepodległego państwa, reagując tak jak uchodźcy z innych krajów okupowanych przez Trzecią Rzeszę jak i ZSRS. W Londynie działało osiem rządów na uchodźstwie: belgijski, czechosłowacki, jugosłowiański, grecki, holenderski, luksemburski, norweski i polski. W każdym z tych państw utworzono konspirację cywilną i wojskową przeciwstawiającą się okupantom. Często na czele struktur politycznych stawiali przywódcy opozycji, krytykujący poprzedników za doprowadzenie do klęski. Duża część przywódców Polskiego Państwa Podziemnego przeszła w II RP przez więzienia lub wróciła do okupowanego kraju z emigracji, na której znalazła się w obawie przed represjami sanacji. Poza Polskim Państwem Podziemnym znaleźli się piłsudczycy, nacjonaści i komuniści. Pierwsi i drudzy za to, że byli zwolennikami wcześniejszych rządów autorytarnych, a komuniści – za reprezentowanie interesów Moskwy.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym była tzw. „gruba czwórka” i jaki cel łączył jej przedstawicieli.
- Scharakteryzujesz ugrupowania, które działały w ramach Polskiego Państwa Podziemnego.
- Wymienisz przywódców Polskiego Państwa Podziemnego.
- Opiszysz, jak zorganizowane było Polskie Państwo Podziemne.

Powstawanie struktur wojskowych i cywilnych

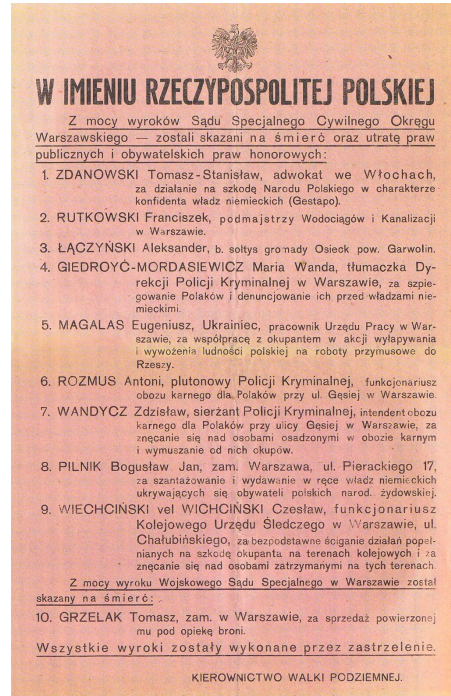
Dzień przed tym, jak Warszawa skapitulowała, 27 września 1939 r. grupa oficerów biorących udział w jej obronie powołała tajną organizację pod nazwą Służba Zwycięstwu Polski (SZP). Działała ona na polecenie dowódcy obrony stolicy, generała Juliusza Rómmla. Miała kontynuować walkę po poddaniu miasta. Na czele SZP stanął gen. Michał Tokarzewski-Karaszewicz. Organizacja zmieniła potem nazwę na Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), a od 1942 r. funkcjonowała jako Armia Krajowa (AK).

Wojskowi odbudowywali w konspiracji siły zbrojne, cywile natomiast – struktury administracji państwowej, podziemną prasę, szkolnictwo, opiekę społeczną i organizacje polityczne. Z inicjatywy wojskowej SZP dwa tygodnie po zajęciu przez Niemców Warszawy, 10 października 1939 r., w stolicy w konspiracji spotkali się przedstawiciele czterech partii politycznych: Polskiej Partii Socjalistycznej, Stronnictwa Ludowego, Stronnictwa Narodowego i Stronnictwa Pracy (tzw. Gruba Czwórka). Wszystkie cztery partie należały do opozycji wobec wcześniejszych autorytarnych rządów sanacji i piłsudczyków, których skompromitowała klęska wrześniowa. Zdecydowano o utworzeniu Głównej Rady Politycznej przy Służbie Zwycięstwu Polski (GRP). Jej przewodniczącym został [Mieczysław Niedziałkowski](#), który odtąd jako komisarz cywilny kraju przy dowódcy SZP miał kierować cywilnym pionem tworzącej się konspiracji. W lutym 1940 r. GRP zmieniła nazwę na Polityczny Komitet Porozumiewawczy (PKP), który trzy lata później został przekształcony w Krajową Reprezentację Polityczną (KRP), a ta 8 stycznia 1944 r. w Radę Jedności Narodowej (RJN) – konspiracyjny parlament.

W grudniu 1940 r. rząd emigracyjny zdecydował o powołaniu w kraju tajnego, naczelnego organu cywilnej władzy administracyjnej – Delegatury Rządu na Kraj. Delegat Rządu na Kraj (od 1944 r. w randze wicepremiera) powoływał z kolei delegatów okręgowych, a oni, na podległych sobie terenach – delegatów miejskich i powiatowych. Odpowiadało to strukturze państwa z okresu pokoju: rząd, wojewodowie, starostwa powiatowe i burmistrzowie w miastach.

Poszczególne delegatury składały się z wydziałów, wśród których najważniejsze były komórki: Wydział Opieki Społecznej, Biuro Oświaty i Kultury, Wydział Oporu Społecznego, Wydział Bezpieczeństwa (policja) oraz Wydział Prasy i Informacji. Wiele o znaczeniu każdego z tych organów mówią kwoty pieniędzy, którymi dysponowały i które rozdzielały. Budżet Delegatury Rządu Na Kraj w 1943 r. wynosił 4 mln dolarów, w roku następnym już 12 mln dolarów; około połowę z tych kwot przeznaczano na pomoc potrzebującym (np. rodzinom aresztowanych, ukrywającym się), blisko 20 proc. – na tajną oświatę, czyli wszystkie szczeble konspiracyjnego nauczania, od stopnia podstawowego do wyższego.

W 1941 r. w ramach Delegatury utworzono zespół pod nazwą Kierownictwo Walki Cywilnej (KWC). Dla nadania mu autorytetu w jego skład weszli przedstawiciele czterech partii. KWC wydawało zalecenia na temat tego, jak należy postępować w kontaktach z Niemcami, przy nim działały też podziemne sądy karne dla cywilów (w ramach struktur militarnych działały sądy dla wojskowych).

Obwieszczenie Kierownictwa Walki Podziemnej (KWP) informujące o wykonanych wyrokach śmierci, wrzesień 1943 roku. KWP powstało w skutek podporządkowania KWC Komendzie Głównej AK w 1943 roku. Jakie przestępstwa były ścigane przez podziemny wymiar sprawiedliwości?

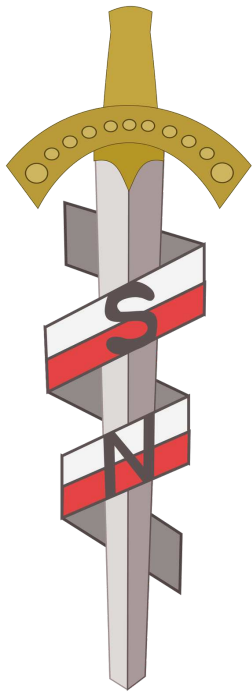
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Pierwszym Delegatem na Kraj został [Cyryl Ratajski](#) ze Stronnictwa Pracy. Po jego dymisji w grudniu 1940 r. aż do lutego 1943 r. był nim [Jan Piekalkiewicz](#). Kolejnym, trzecim z rzędu Delegatem został [Jan Stanisław Jankowski](#), który pełnił tę funkcję do momentu aresztowania przez Rosjan w marcu 1945 roku. Po nim – [Stefan Korboński](#), którego Rosjanie aresztowali dwa miesiące później, w czerwcu 1945 roku. Ostatnim Delegatem (do czasu aresztowania w grudniu 1948 r.) był [Jerzy Braun](#).

Główne ugrupowania polityczne Podziemnego Państwa Polskiego

Polityczną scenę kraju w czasie okupacji niemieckiej zdominowały cztery ugrupowania, które przed wrześniem 1939 r. znajdowały się w opozycji do rządu piłsudczyków: Stronnictwo Narodowe, Stronnictwo Ludowe, Polska Partia Socjalistyczna i najmniejsze z nich – Stronnictwo Pracy.

Stronnictwo Narodowe

Logo Stronnictwa Narodowego – tzw. mieczyk Chrobrego. Symbolizuje Szczerbiec, miecz koronacyjny królów polskich, owinięty wstęgą w barwach narodowych.

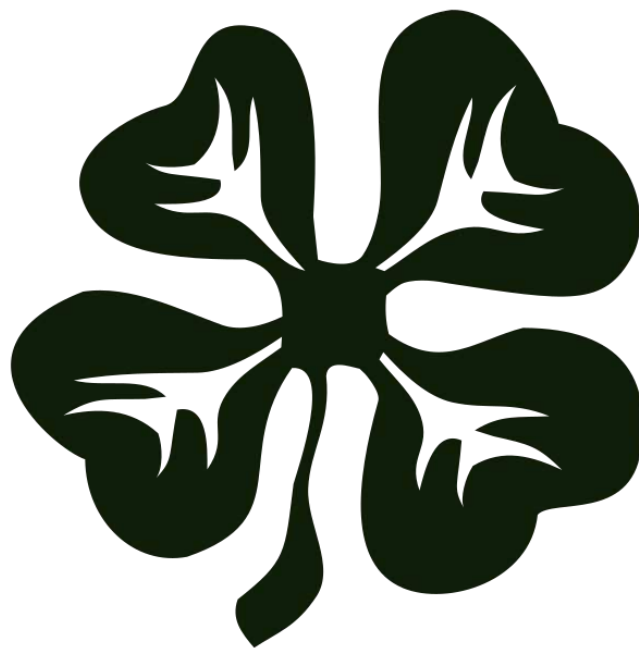
Źródło: Dahn, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Stronnictwo Narodowe (SN) reprezentowali w rządzie na emigracji dwaj jego ministrowie. W konspiracji SN działało pod kryptonimem „Kwadrat”. Ogólnopolskim organem prasowym SN był, wychodzący i [kolportowany](#) w podziemiu, tygodnik „Walka” (o nakładzie w wysokości 10 tys. egzemplarzy). Tak jak przed wojną, tak również w jej trakcie SN postulowało pozbawienie obywatelstwa „nie-Polaków” i zmuszenie ich do emigracji. Jego przedstawiciele opowiadali się za Polską z uprzywilejowaną pozycją Kościoła katolickiego, z silnym centralnym rządem i podlegającą mu administracją lokalną; przeciwstawiali się zaangażowaniu w kraju zagranicznego kapitału, podkreślali za to, że konieczne jest oparcie gospodarki na średniej własności prywatnej i przebudowa ustroju rolnego przez [parcelację](#) dużych majątków ziemskich (w zamian za pełne odszkodowanie).

W październiku 1939 r. na konspiracyjnym posiedzeniu Prezydium Stronnictwa Narodowego powołało Narodową Organizację Wojskową (NOW). Gdy w 1942 r. rząd polski w Londynie, uznając potrzebę jednolitego dowództwa nad wszystkimi siłami zbrojnymi, zdecydował o jej scaleniu z Armią Krajową, wywołało to rozłam w partii. Część działaczy SN nie podporządkowała się tej decyzji i utworzyła Związek Jaszczurczy, który następnie przekształcił się w [Narodowe Siły Zbrojne](#) (NSZ). Od lipca 1944 r. władze Stronnictwa prowadziły rozmowy polityczne z Niemcami z zamiarem nakłonienia ich do oddania Warszawy w ręce AK – Niemców skusić miała perspektywa postawienia Rosji w kłopotliwej sytuacji. Po upadku powstania warszawskiego w listopadzie 1944 r. kierownictwo SN utworzyło Narodowe Zjednoczenie Wojskowe (NZW), wojskową organizację mającą przeciwstawić się powstającym w Polsce władzom komunistycznym. Gdy w grudniu 1946 r. funkcjonariusze [Urzędu Bezpieczeństwa](#) (UB) aresztowali całe Prezydium SN, pozostałe struktury w kraju próbował aktywizować przybyły z Londynu [Adam Doboszyński](#), jednak w lipcu 1947 r. on również został aresztowany. UB rozbiło wtedy także sporą część pozostałych oddziałów NZW w całej Polsce, a Stronnictwo Narodowe kontynuowało odtąd działalność na emigracji.

Stronnictwo Ludowe

Stronnictwo Ludowe (SL) reprezentowało w rządzie RP kilku ministrów oraz późniejszy premier [Stanisław Mikołajczyk](#). W kraju SL działało pod nazwą „Roch” i kryptonimem „Trójkąt”, wydając m.in. tygodniki „Przegląd” i „Polska Ludowa”. W przeciwieństwie do Stronnictwa Narodowego ludowcy domagali się rozparcelowania wielkich majątków ziemskich bez odszkodowań. Opowiadali się też za Polską samorządów (od gminy do stopnia wojewódzkiego) i spółdzielni, z ograniczonymi uprawnieniami rządu. Natomiast podobnie jak SN także SL miało własne oddziały zbrojne, czyli Bataliony Chłopskie (BCh). Również i w tym przypadku tylko część z oddziałów (mniej więcej jedna trzecia) wykonała polecenie rządu emigracyjnego i zgodziła się wejść w struktury Armii Krajowej. Opór motywowano włączeniem do AK oddziałów NOW, zwłaszcza że już wcześniej między członkami BCh i NOW dochodziło do starć zbrojnych. Po zajęciu Polski przez Sowiecie większość działaczy Stronnictwa Ludowego wyszła z konspiracji i podjęła działalność jako Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL). Po sfałszowanych przez komunistów wyborach do parlamentu w 1947 r. niektórzy ludowcy wyemigrowali, część przystąpiła do sojuszniczego z komunistami Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego, a zdecydowana większość wybrała nieangażowanie się w politykę.

Czterolistna koniczyna – godło Stronnictwa Ludowego.

Źródło: Dahn, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Polska Partia Socjalistyczna

Na emigracji PPS reprezentowało w rządzie RP kilku ministrów oraz późniejszy premier [Tomasz Arciszewski](#). W kraju [Kazimierz Pużak](#) przewodniczył podziemnemu parlamentowi – Radzie Jedności Narodowej (RJN). We wrześniu 1939 r. partia włączyła się w kampanię obronną przeciwko niemieckiej agresji, powołując Robotnicze Brygady Obrony Warszawy i oddziały gdyńskich Czerwonych kosynierów. W konspiracji przyjęła nazwę PPS „Wolność – Równość – Niepodległość” (WRN) i posługiwała się kryptonimem „Koło”. Pod tytułem „WRN” wychodził też podziemny dwutygodnik

Logo PPS. Grafika symbolizuje wspólną walkę ludzi pracy.

Źródło: Aneta Nowicka, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

partii, który w 1944 r. wrócił do przedwojennej nazwy – „Robotnik”.

Przyszłą Polskę przedstawiciele PPS wyobrażali sobie z uspołecznioną gospodarką

(przedsiębiorstwami miały kierować samorządy pracownicze) lub państwową (w strategicznych branżach). Popierano postulaty Stronnictwa Ludowego co do parcelacji wielkich majątków ziemskich bez odszkodowań (uznając, że ziemianie już dość się wzbogacili na cudzej pracy). Wolna Polska miała być krajem, w którym wszystkie wyznania religijne mają te same prawa, żadne nie jest uprzywilejowane, a państwo jest świeckie. Po zajęciu Polski przez Sowiećów część działaczy PPS włączyła się w budowę późniejszej [Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej](#), ale duża część pozostała w opozycji do komunistów. Na czele rządu emigracyjnego w Londynie walczącego z komunistami stanął Tomasz Arciszewski, natomiast Kazimierz Pużak – aresztowany i skazany na więzienie w Rawiczu – zmarł tam w 1950 roku.

Stronnictwo Pracy

Trzech kolejnych Delegatów na Kraj pochodziło ze Stronnictwa Pracy (SP): Cyryl Ratajski, Jan Jankowski i Jerzy Braun. Wysoka pozycja tego ugrupowania wynikała z faktu, że kojarzony był z nim [Władysław Sikorski](#), premier rządu na emigracji i Wódz Naczelny sił zbrojnych. SP funkcjonowało w konspiracji pod kryptonimem „Romb”.

Stronnictwo Pracy było partią o programie [chadeckim](#). Jego członkowie popierali własność prywatną, ale pod warunkiem, że nie prowadzi ona do podziału społeczeństwa na bardzo bogatych i bardzo biednych (postulowano [solidaryzm społeczny](#)). Wielką wagę przykładano do ruchu samorządów lokalnych i zawodowych. Z SP związany był m.in. Karol Wojtyła, przyszły papież Jan Paweł II (należał do Federacji Organizacji Narodowo-Katolickich „Unia”, która połączyła się z SP). Po zajęciu Polski przez Sowiećów część działaczy SP wstąpiła do pozostającego w sojuszu z komunistami Stronnictwa Demokratycznego (SD).

Poza strukturami Polskiego Państwa Podziemnego działało kilka ugrupowań, które odrzucały demokratyczną wizję przyszłej Polski. Przede wszystkim byli to spadkobiercy [sanacji](#), którzy uważali, że demokracja nie jest dobrym ustrojem dla Polaków, ponieważ potrzebują oni silnego wodza, który ich poprowadzi. Podobne poglądy głosili [nacjonaści](#), którzy nie podporządkowali się decyzji o połączeniu Narodowej Organizacji Wojskowej (NOW) z Armią Krajową. Uważali oni władze Polskiego Państwa Podziemnego za [eksperyment](#) lewicy i liberałów na usługach światowego żydostwa, a więc za potencjalnych zdrajców Polski. Z tego m.in. powodu dochodziło często do starć zbrojnych pomiędzy oddziałami AK i NSZ.

Organizacją jawnie współpracującą z jednym z okupantów (Związkiem Sowieckim) była komunistyczna Polska Partia Robotnicza (PPR). W działaniach kierowała się przede

wszystkim interesami ZSRS, wzywając Polaków do powstania, aby pomóc idącej od wschodu Armii Czerwonej.

Słownik

chrześcijańska demokracja

(potocznie chadecja, od skrótu ChD) ruch ideowy i społeczno-polityczny, który pojawił się pod koniec XIX w. i rozwinął się po II wojnie światowej; swój program wywodził z zasad etycznych chrześcijaństwa i społecznej nauki Kościoła; podstawą nurtu są społeczne encykliki papieskie, m.in. Leona XIII i Jana Pawła II

ekspozytura

oddział, przedstawicielstwo rządu lub instytucji poza siedzibą centrali

Front Morges

porozumienie działaczy stronnictw centrowych na emigracji, opozycyjnych do obozu sanacyjnego; powstało w 1936 r. z inicjatywy gen. Władysława Sikorskiego i Ignacego Paderewskiego; celem porozumienia była walka z rządami sanacji w Polsce i prowadzoną przez nią polityką zagraniczną; porozumienie zostało zawarte w szwajcarskiej miejscowości Morges, w której mieszkał Ignacy Paderewski, stąd też pochodzi jego nazwa

kolportaż

(fr. *colporter*) rozprowadzanie, rozpowszechnianie prasy

nacjonalizm

(łac. *natio* - naród) pogląd, według którego państwa narodowe są najwyższą formą organizowania się społeczeństw; według nacjonalizmu prawa danego narodu są nadrzędne nad prawami jednostki, prawami innych narodów i prawem międzynarodowym, co może przyczyniać się do konfliktów społecznych i wojen

Narodowe Siły Zbrojne

konspiracyjna organizacja wojskowa podległa Stronnictwu Narodowemu, utworzona 20 września 1942 r. z połączenia Związku Jaszczurczego i części Narodowej Organizacji Wojskowej, przeciwnej scaleniu z Armią Krajową; jej celem była walka o niepodległość Polski i odbudowa państwa z granicą wschodnią z 1939 r.; NSZ zachowały lojalność wobec władz RP na uchodźstwie; prowadziły działania wymierzone w wojska niemieckie oraz zwalczały działające na ziemiach polskich organizacje prokomunistyczne; uznanie Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich za siły antynarodowe skutkowało częstymi starciami

zbrojnymi między oddziałami tych ugrupowań oraz wzajemnie wydawanymi wyrokami śmierci.

NKWD

(ros. *Narodnyj komissariat wnutriennich dzieł*, Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych) ministerstwo wchodzące w skład rządu ZSRS – Rady Komisarzy Ludowych, istniejący pod tą nazwą w latach 1917–1946 i zastąpiony przez KGB; organ odpowiedzialny za represje (w tym wielkie czystki)

parcelacja

(od fr. *parcelle* – parcela), podział dużych gospodarstw rolnych na mniejsze działki sprzedawane lub przekazywane komuś w użytkowanie

Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL)

okres w dziejach państwa polskiego umownie trwający od 1945 do 1989 r., kiedy przewodnią rolę odgrywała partia komunistyczna, a kraj znajdował się w strefie wpływów Związku Sowieckiego

sanacja

(z łac. *sanatio* – uzdrowienie) potoczna nazwa obozu rządzącego w Polsce w latach 1926–1939; powstało z inicjatywy Józefa Piłsudskiego i działało pod jego przewodnictwem; po śmierci marszałka w 1936 r. obozem kierował Edward Śmigły-Rydz; nazwa ugrupowania powstała w związku z głoszonym przez zwolenników Piłsudskiego hasłem „sanacji moralnej” – naprawy moralnej oraz życia publicznego w Polsce

solidaryzm społeczny

(z franc. *solidaire* – solidarny, od łac. *solidus* – trwały, całkowity) kierunek społeczno-polityczny powstały w XIX w., który odrzucał walkę klas, zakładał naturalną wspólnotę interesów wszystkich warstw społecznych; w przeciwieństwie do liberalizmu, za wartość nadrzędną uznał nie jednostkę, ale społeczeństwo

Urząd Bezpieczeństwa

powszechnie używane określenie organów bezpieczeństwa państwa funkcjonujących w Polsce w okresie stalinizmu (1944–1956)

Słowa kluczowe

konspiracja, okupacja, podziemne wojsko, walka cywilna, II wojna światowa, Polska pod okupacją, polskie władze na uchodźstwie

Bibliografia

S. Korboński, *Polskie Państwo Podziemne*, Wydawnictwo Świat Książki, Warszawa 2008.

A. Szumański, *Polskie Państwo Podziemne*, Wydawnictwo Penelopa, 2019.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1FuWVW09>

Film opowiadający o politycznych organizacjach konspiracyjnych i ich strukturach cywilnych.

Polecenie 2

Wyjaśnij określenie „gruba czwórka”. Jaki cel łączył jej przedstawicieli?

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Dopasuj do poniższych organizacji właściwy opis.

Stronnictwo Narodowe

jej działacze prezentowali idee nacjonalistyczne, ich celem było stworzenie katolickiego państwa narodu polskiego, występowali pod kryptonimem „Kwadrat”

Stronnictwo Pracy

centrum, organizacja związana z Władysławem Sikorskim, działała pod kryptonimem „Romb”

Stronnictwo Ludowe „Roch”

centrolewica, jedna z najsilniejszych partii, po odzyskaniu niepodległości planowali reformy społeczne na wsi, przyjęła kryptonim „Trójkąt”

Wolność – Równość – Niepodległość
(PPS–WRN)

socjaliści, planowali reformy społeczne w duchu lewicowym, działali pod kryptonimem „Koło”

Polecenie 4

Kto stał na czele politycznej siatki konspiracyjnej? Jakie miał kompetencje? Wymień osoby, które sprawowały tę funkcję.

Tvoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z dalszą częścią wykładu i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DnETzCWmD>

Film opowiadający o Polskim Państwie Podziemnym i organizacjach niezależnych.

Polecenie 2

Czy zgadzasz się z tezą wysuniętą przez eksperta, iż w przypadku Polski nie powinno się mówić o istnieniu ruchu oporu? Uzasadniając swoją odpowiedź, użyj przynajmniej trzech argumentów.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Gdybyś żył(a) w okresie okupacji, jak myślisz, do której z poznanych organizacji mógłbyś/mogłabyś się zapisać i dlaczego? Napisz krótkie uzasadnienie.

Twoja odpowiedź

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zapoznaj się z poniższymi opisami i podaj nazwy organizacji, o których jest mowa.

Organizacja ta działa na marginesie PPP, tworzyli ją działacze Obozu Radykalno – Narodowego oraz Stronnictwa Narodowego, walczyła z Niemcami i z polskimi formacjami komunistycznymi, jej przedstawiciele chcieli stworzyć nacjonalistyczne i niedemokratyczne państwo katolickie z rysem totalistycznym.

Organizacja zależna od ZSRS, niepodporządkowana polskiemu rządowi na uchodźstwie, posiadała własne struktury cywilne, m.in. Krajową Radę Narodową, prowadziła walkę z Polskim Państwem Podziemnym

Ćwiczenie 2

Dopasuj najważniejsze postaci polskich organizacji konspiracyjnych do partii w których działali:

Stronnictwo Narodowe

Władysław Sikorski

Maciej Rataj

Cyryl Ratajski

Stronnictwo Ludowe

Stanisław Mikołajczyk

Zygmunt Berezowski

Tomasz Arciszewski

Kazimierz Pużak

Polska Partia Socjalistyczna

Adam Doboszyński

Stronnictwo Pracy

Ćwiczenie 3

Przeciągnij w odpowiednie miejsce brakujące słowo.

„W końcu listopada 1943 r. „Bór” [gen. Bór-Komorowski] wydał rozkaz inicjujący akcję . Były to rozległe działania sabotażowe na liniach kolejowych i drogach oraz zmasowane operacje partyzanckie na tyłach wycofujących się Niemców. Akcję prowadzono od stycznia 1944 r. najpierw na terenach wschodniej Polski, aż po krwawą kulminację w sierpniu w Warszawie. Z politycznego punktu widzenia Polacy liczyli na to, że wywrą wrażenie na ZSRR i na tyle poprawią swoją pozycję wojskową, że zdobędą miejsce przy stole rokowań, które miały zdecydować o powojennej przyszłości Polski.”

David G. Williamson, *Polski ruch oporu 1939–1947*, Poznań 2015, s. 186–187.

Wachlarz

N

Burza

pod Arsenalem

Wisła

1. Podaj nazwę wydarzenia, do którego odnoszą się słowa „krwawa kulminacja”.

2. Rozstrzygnij, czy cel opisanej w opracowaniu akcji został osiągnięty? W odpowiedzi odwołaj się do konkretnych wydarzeń z przeszłości.

Zapoznaj się ze zdjęciem, a następnie wykonaj polecenia.

Pomnik autorstwa Mariusza Kulpy odsłonięty 26 września 2007 roku. Znajduje się w centrum Poznania, na tyłach Teatru Wielkiego, w pobliżu kościoła dominikanów.

Źródło: MOs810, licencja: CC BY-SA 4.0.

1. Wymień trzy elementy graficzne, które w krótkim czasie pozwalają ustalić tematykę dzieła.

2. Udowodnij, że Pomnik Polskiego Państwa Podziemnego i AK w Poznaniu jest przykładem dekonstruktywizmu w architekturze.

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Polityczne organizacje konspiracyjne

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń:

1) omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie;

5) charakteryzuje organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego;

6) charakteryzuje polityczną i militarną działalność Armii Krajowej oraz Narodowych Sił Zbrojnych i Batalionów Chłopskich; wskazuje różne formy oporu wobec okupantów;

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

L. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju. Uczeń:

5) charakteryzuje organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzujesz ugrupowania, które działały w ramach Polskiego Państwa Podziemnego;
- wyjaśnia, czym była tzw. „gruba czwórka” i jaki cel łączył jej przedstawicieli;
- wymienia przywódców Polskiego Państwa Podziemnego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Polityczne organizacje konspiracyjne”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy zawartość sekcji „Wprowadzenie”, przedstawia temat oraz cele zajęć. Omawia krótko planowany przebieg lekcji.
2. Raport z przygotowań. Zalogowany na platformie nauczyciel, przy użyciu raportu, kontroluje przygotowanie uczniów do lekcji: weryfikuje, którzy uczniowie zapoznali się z udostępnionym e-materiałem. Nauczyciel poleca, aby uczniowie w parach opracowali mapy myśli związane z tematem politycznych organizacji konspiracyjnych w czasie okupacji. Wybrana osoba z danej pary przedstawia przygotowane propozycje, a ochotnik zapisuje je na tablicy. Pozostali uczniowie się do nich odnoszą i uzupełniają je o swoje propozycje.

Faza realizacyjna:

1. Jeżeli przygotowanie uczniów do lekcji jest niewystarczające, nauczyciel prosi o indywidualne zapoznanie się z treścią w sekcji „Przeczytaj”. Każdy uczestnik zajęć podczas cichego czytania wynotowuje najważniejsze kwestie poruszone w tekście. Następnie wybrani uczniowie odczytują na głos swoje notatki.
2. Praca z pierwszym multimedium („Film”). Nauczyciel poleca wybranemu uczniowi, aby przeczytał polecenie nr 2: „Wyjaśnij określenie „gruba czwórka”. Jaki cel łączył jej przedstawicieli?”. Poleca uczniom, aby podzielili się na mniejsze grupy (do pięciu osób) i opracowali w nich odpowiedzi. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia odpowiedź.
3. Następnie uczniowie wykonują polecenie nr 3, dopasowując określenia do konkretnych ugrupowań.
4. Praca z drugim multimedium („Film + Sprawdź się”). Uczniowie zapoznają się z drugim z filmów. Nauczyciel, nawiązując do polecenia nr 2, zadaje uczniom pytanie: Czy zgadzasz się z tezą wysuniętą przez eksperta, iż w przypadku Polski nie powinno się mówić o istnieniu ruchu oporu? Uczniowie przedstawiają swoje opinie, argumentując odpowiedź.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji „Polityczne organizacje konspiracyjne” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego uczniowie się nauczyli? Na koniec poleca chętnemu uczniowi podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.
2. Prowadzący omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, oceniając ją.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 2, 3 i 4 z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

S. Korboński, *Polskie Państwo Podziemne*, Wydawnictwo Świat Książki, Warszawa 2008.

A. Szumański, *Polskie Państwo Podziemne*, Wydawnictwo Penelopa, 2019.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z materiałami filmowymi, aby przygotować się do późniejszej pracy.